

Evalda Paci

**Studime albanologjike në indoeuropianistikë,
filologji dhe gjuhësi kontakti; vëllim në nderim
të prof. Bardhyl Demirajt, Akademia e Shkencave
e Shqipërisë, Tiranë, 2025**

Ndër botimet më të fundit të dala nga shtypi nga Akademia e Shkencave e Shqipërisë rezulton dhe libri-kushtim që i dedikohet albanologut, gjuhëtarit, studiuesit të teksteve të vjetra shqipe Bardhyl Demiraj, në rasë të një përvjetori jubilar të lindjes që përkon dhe me disa arritje të tij në disa fusha studimi. Vëllimi më i fundit studimor me kontribute shkencore në lamije themelore të albanologjisë si indoeuropianistika, gjuhësia historike, filologjia dhe gjuhësia e kontaktit përbën një kushtim të ndërë të kolegëve dhe studiuesve që prej vitesh kanë ndarë me Bardhyl Demirajn pjesë të rrugëtimit të tyre profesional dhe kërkimor, duke i reflektuar shkrimet e tyre në një vepër të përbashkët që pa dritën e shtypit para disa javësh nën siglën e Akademisë së Shkencave të Shqipërisë, me një redaksi shkencore të përbërë nga Anila Omari, Shaban Sinani, Ledio Hala. Vëllimi në fjalë hapet me një fjalë hyrësë të kryetarit të Akademisë së Shkencave të Shqipërisë, akademik Skënder Gjinushit, i cili nënvizoi dhe rëndësinë e përrurimit të përvjetorëve jubilarë të lindjes së anëtarëve të Akademisë së Shkencave të Shqipërisë me libra-kushtim, si dëshmi të vlerësimit të duhur të kontributeve të tyre ndër vite dhe njëherësh të kujtesës për rëndësinë e njohjes së tyre në rrethet studimore albanologjike. Bardhyl Demiraj spikat mirëfilli për një rrugëtim të gjatë në fushë të mësimdhënies universitare, por dhe të kërkimeve shumëvjeçare me një orientim të përqendruar në gjurmimet albanologjike, të karakterizuara nga arritje që përkthehen në botime monografike, vepra leksikografike e me një prirje të qartë ndaj përmasës diakronike, pjesëmarrje në projekte madhore ndërkombëtare, ndërmarrje botimesh kritike e filologjiike që përfaqësojnë dhe shkolla të veçanta të zhvillimit të dijes së studimit të tekstit, më në veçanti të shkrimeve të vjetra shqipe.¹

¹ Akad. S. Gjinushi, Kryetar i Akademisë së Shkencave të Shqipërisë, “Një libër-kushtim për gjuhëtarin Bardhyl Demiraj; Dy fjalë në vend të hyrjes”, në *Studime albanologjike në indoeuropianistikë, filologji dhe gjuhësi kontakti; vëllim në nderim të*

Kohët e fundit kanë parë dritën e shtypit gjithnjë nga Akademia e Shkencave e Shqipërisë dhe botimet e kujdesuara prej tij të veprës së Pjetër Budit (1566-1622), mjaft e nevojshme për konsultim për studiuesit e teksteve të vjetra shqipe, duke u paraprirë nga parathënie dhe shënime shpjeguese që përforcojnë dhe dimensionin shkencor të konsultimit të saj.

Fjala hyrëse e akademik Skënder Gjinushit pasohet nga një tekst kushtimi e motivimi me titull “Një karrierë e suksesshme, besnikërisht në albanologji” nga akademik Shaban Sinani (Akademia e Shkencave e Shqipërisë), njohës i mirë i veprës dhe i veprimtarisë komplekse studimore dhe kërkimore të Bardhyl Demirajt, si dhe i karrierës së tij të gjatë universitare, të kurorëzuar konkretisht dhe në një prej katedrave më të njohura të albanologjisë në Evropë.² Kontributet dhe ndihmesat e dhëna prej tij në disa fusha të dijes, në disa orientime studimi, dhe pjesëmarrja në shumë projekte kërkimore që kanë në qendër albanologjinë dhe gjuhën e letërsinë shqipe janë bërë shkas që dhe në një përvjetor domethënës që kujton dhe rrugëtimin e gjatë në një fushë të veçantë formimi për Bardhyl Demirajn të përmbliidhen në një vëllim të vetëm artikuj shkencorë që përmbajnë dhe linjë të mirëfillta hulumtimi nga ana e autorëve të tyre, dhe rinëvizime të arritjeve të mëhershme në fusha si gjuhësia i.e., gjuhësia e krahasuar dhe ajo historike, gjuhësia ballkanike, historia e gjuhës shqipe dhe e ndikimeve nga gjuhë si greqishtja e vjetër dhe latinishtja, studimet mbi tekstet e vjetra shqipe dhe tradita e njohjes së tyre në një vështrim ekdotik dhe kritik, studimet mbi korpuset e shqipes dhe gjuhësinë kompjuterike. Një sërë linjash studimore janë përafuar në një libër-kushtim, në të cilin pasqyrohen sprovat e studiuesve të shqipes e të traditës studimore mbi lashtësinë e saj dhe të burimeve përkatëse në të cilat kjo e fundit përmendet,

prof. Bardhyl Demirajt, Tiranë, 2025, f. 14: “Është kjo veprimtari e gjerë si kërkues, e cila ka bërë që kolegët e tij ta cilësojnë si shenjë e një breznie gjuhëtarësh shqiptarë për rrethin në zgjerim të albanologjisë në qendrat europiane ku ajo ekziston; që institute, fondacione dhe shoqata të ngritura për çështje të gjuhësisë në lidhje apo afëri gjenetike, në kontakt historik e fqinjësor të gjejnë tek Bardhyl Demiraj vlerësuesin, oponentin apo këshilluesin shkencor jo vetëm për pozicionin e shqipes në kontekstin e çështjeve në diskutim, por edhe urën e ndërlidhjes brenda bashkësisë shumëqendrore të albanologjisë së sotme, me përhapje të gjerë në të gjitha kontinentet.”.

² Sh. Sinani, “Një karrierë e suksesshme, besnikërisht në albanologji”, po aty, vëllim i cituar, f. 15: “Ky Festschrift, që i kushtohet Bardhyl Demirajt, profesor universiteti, anëtar i jashtëm i Akademisë së Shkencave të Shqipërisë; historian i gjuhës dhe etimolog, historian i shkrimit dhe alfabetizimit të shqipes, përfaqësues i shquar i filologjisë së tekstit me kërkimet dhe botimet që ka realizuar ndër vite; organizator tubimesh shkencore ndërkombëtare të suksesshme; nyje ndërlidhëse e albanologjisë në Europë, është nëntitulluar “Në shërbim të dijes sonë të shenjtë”, duke nënkuptuar me të shenjtën albanologjinë, së cilës, sikurse nënshkruan shpesh në letrat shoqërore, i qëndroi besnik gjatë gjithë veprimtarisë së tij si studiues.”.

por dhe kontribute që përqendrohen në vetë arritjet e Bardhyl Demirajt në të tilla fusha. Në analiza tekstesh, por dhe elementesh leksikore që shpjen në faza të mëhershme të evoluimit të gjuhëve i.e., gjuha shqipe vjen si një komponente e domosdoshme dhe e vlefshme, fakt që argumentohet në sprovat hyrëse të përfshira në kapitullin më të parë, të titulluar “Gjuhësi indoeuropiane”. Në këtë kapitull përmbahen artikuj me autorë bashkëpunëtorë prej shumë vitesh të B.Demirajt, si Olav Hackstein (Ludwig-Maximilians-Universität München),³ Stefan Schumacher (Universiteti i Vienës),⁴ Sergio Neri (Universität Basel/ Ludwig-Maximilians-Universität München),⁵ Giulio Imberciadori (Ludwig-Maximilians-Universität München)⁶, me tematika të lidhura me çështje themelore të studimeve gjuhësore i.e, si dhe me vështrime diakronike mbi historinë e fjalëve të caktuara në shqipe, të reflektuara dhe në gjurmimet krahasimtare mes gjuhëve të familjes gjuhësore indoeuropiane. Një linjë e tillë është mbështetur gjerësisht nga Bardhyl Demiraj dhe në tubimet shkencore ndërkombëtare të organizuara prej tij, në të cilat dhe trajtimi i argumenteve që kanë të bëjnë dhe me historinë e zërave të veçantë të shqipes dhe interpretimin e tyre në dritë të të dhënave nga gjuhësia indoeuropiane kanë pasur përherë një vend të rëndësishëm.

Kapitulli kushtuar gjurmimeve filologjike hapet me kontributin e prof. Anila Omarit (Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Akademia e Shkencave e Shqipërisë), të titulluar “Tekstet e vjetra shqipe (shek. XV-XIX) në shqyrtimin filologjik të Bardhyl Demirajt”. Në këtë artikull nënvizohet prirjet e shfaqura që në studimet më të hershme të Bardhyl Demirajt në lidhje me studimin e teksteve të vjetra shqipe dhe kriteret e botimit të tyre, fakt që dëshmohet që në punimet e disa viteve më parë, në të cilat vëmendja ndaj leximit të saktë, riprodhimit tekstor besnik dhe transkribimit të veprave të letërsisë së vjetër shqipe po orientohej ndaj një konkretizimi të afërt. Seria e botimeve filologjike e kritike që mbajnë vulën e kujdesimit të Bardhyl Demirajt hapet pikërisht me veprën e Gjon Nikollë Kazazit, prelatit të shekullit XVIII, hartuesit të një doracaku doktrinar që sheh dritën e shtypit në vitin 1743 e që falë botimit kritik të vitit 2006 vjen në një format të ri në pikëpamje të riprodhimit fotografik, riprodhimit diplomatik të zgjeruar dhe në vijim me rindërtimin e tekstit kritik, transkribimit dhe shtojca të natyrës ekdotike që e shoqërojnë. Ky botim i plotë që mban siglën e Akademisë së Shkencave dhe të Arteve të Kosovës paraqitet gjithashtu i pajisur me konkordanca të tekstit dhe një komponent i tillë do të

³ O. Hackstein, “Syllabicity or Non-Syllabicity of Preverbal Onsets in German and Albanian”, po aty, vëllim i cituar, f. 27-40.

⁴ S. Schumacher, “INHEGEN, ERGREIFEN, ANHEFTEN: umfassendes zur Wurzel *keh2p im Albanischen”, po aty, vëllim i cituar, f. 41-56.

⁵ S. Neri, “Zur Herkunft von alb. e ve ,Witwe””, po aty, vëllim i cituar, f. 57-76.

⁶ G. Imberciadori, “On Albanian nder m. ‘honor’”, po aty, vëllim i cituar, f. 77-84.

vërehet se përmbahet dhe në botimet e mëvona kritike mbi veprat e së njëjtës traditë letrare dhe shkrimore nga studiuesi Demiraj. Në këtë artikull të A. Omarit pikërisht botimi i sipërcituar shihet si paraprijës i disa realizimeve që në pikëpamje metodologjike përfaqësojnë dhe një prirje të re në përfrimin me tekstet e vjetra shqipe, pa lënë jashtë vëmendjes dhe të dhëna të domosdoshme mbi historikun e veprave të shekujve XVI-XVIII, të reflektuara dhe në botime të përveçme, siç paraqiten dhe sprovat që lidhen me prelatë dhe rishtarë të arealit verior shqiptar për të njëjtën periudhë.⁷

Po në këtë kapitull, me anë analizash tekstore të hollësishme që reflektojnë rëndësinë e konsiderimit të elementeve të çdo nënsistemi gjuhësor, studiuesja Ina Arapi (Universiteti i Vjenës) ka sjellë një vështrim krahasues mbi lutjen “Ati ynë” te Buzuku dhe Matrënga, duke pasuruar dhe spektrin njohës mbi këtë lutje të hershme dhe të përhapur në traditën gojore popullore shqiptare.⁸ Analiza të kësaj natyre shërbejnë jo vetëm për të vlerësuar më shumë nevojën e vështrimit sinoptik të disa teksteve që mund të përmbahen në të njëjtën vepër, por dhe njohjen më të hershme të tyre në burime popullore, që kanë bërë të mundur dhe ruajtjen e tyre për një kohë të gjatë.

Në artikullin e Evalda Pacit (Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë) trajtohen çështje të njohjes së historikut të veprave të letërsisë së vjetër shqipe në gjurmimet e Bardhyl Demirajt, me një vëmendje të përqendruar dhe në vlerësimin e të dhënave biografike mbi prelatët e botës arbërore në shekujt XVI-XVIII, si elemente të domosdoshme në plotësimin e panoramës njohëse dhe analitike mbi këta të fundit.⁹ Në këtë trajtesë të E. Pacit rikujtohen dhe kontribute të përveçme që lidhen me historikun e urdhrave kishtarë në viset arbërore dhe të institucioneve kolegjiale edukative si vatra të përrurimit të formimit kompleks të rishtarëve të kohës.

Një vështrim të zgjeruar mbi historinë e të shkruarit shqip, varianteve alfabetike dhe tipareve që gjurmohen në tekste të veçanta të veprave të letërsisë së vjetër shqipe ndërmerret nga studiuesi J. Matzinger (Institute for Habsburg and Balkan Studies, Akademia Austriake e Shkencave), i cili analizon dhe çështje të njohjes së alfabetit dhe të kulturës së shkrimit shqip në disa treva të viseve arbërore. Analizat grafematike të J. Matzinger janë dhe reflektime mbi

⁷ A. Omari, “Tekstet e vjetra shqipe (shek. XV-XIX) në shqyrtimin filologjik të Bardhyl Demirajt”, po aty, vëllim i cituar, f. 87-119.

⁸ I. Arapi, “Lutja “Ati ynë” te Buzuku dhe Matrënga- një vështrim krahasues”, po aty, vëllim i cituar, f. 120-132.

⁹ E. Paci, “Çështje të njohjes së historikut të veprave të letërsisë së vjetër shqipe në gjurmimet e Bardhyl Demirajt”, po aty, vëllim i cituar, f. 133-149.

interpretimin e shenjave grafike që ndërlidhin dhe vatra të zhvillimit të kulturës së shkrimit shqip në shekuj të mëhershëm.¹⁰

Në artikullin e autorëve Maria Morozova (Russian Academy of Sciences) dhe Aleksandër Rusakov (Saint Petersburg State University/Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë) analizohen çështje të përfshirjes së poetikës klasike shqipe në korpuset kombëtare shqiptare, duke pasur parasysh ngërthimin e parametrave gjuhësorë dhe filologjikë. Njëherësh, në këtë artikull rimerren dhe çështjet e përditësimit të korpusit të sipërcituar ndër vite, duke pasur parasysh dhe trashëgiminë e veprave të ndryshme në të cilat vetë lamija e poetikës është bërë objekt përfshirjeje dhe analize.

Kapitulli mbi gjurmimet filologjike përmbyllet me një trajtesë të Ledio Halës (Universiteti i Regensburgut; Universiteti “Ludwig Maximilian” - Mynih), i cili paraqitet me kontributin me titull “Sociolinguistika historike e shqipes përmes veprës së Bardhyl Demirajt”, duke shtjelluar dhe refleksione mbi koncepte, metoda e zbatime, si dhe me nevojën e ndërthurjes së kompetencave filologjike me ato të punës së gjuhëtarëve dhe studiuesve të disiplinave të tjera gjuhësore.¹¹

Në kapitullin me titull “Historia e gjuhës shqipe dhe e trevave shqiptare” përmbahen artikuj që kanë në qendër të vëmendjes historikun e njohjes së ndikimeve nga gjuhë të tjera, të kontakteve më të hershme mes popujve dhe kulturave në Ballkan, të autoktonisë së shqiptarëve në studimet shqiptare e në veçanti në ato të Bardhyl Demirajt. Profesor Seit Mansaku (Akademia e Shkencave e Shqipërisë) është autor i artikullit me titull “Problematika e huazimeve latine të shqipes në veprën e Guillaume Bonnet, *Les mots latins de l'albanais, L'Harmattan, 1998*”, duke risjellë në vëmendje dhe çështjen e kategorizimeve të elementit latin në shqipe, edhe në vështrimin e studiuesve të huaj, ndër të cilët dhe ata francezë, që kanë shtjelluar trajtesat e tyre në një sërë nënsistemesh dhe interpretimesh të vjera, gjithnjë duke u mbështetur dhe në arritjet parardhëse të reflektuara në punime dhe studime të përveçme, por dhe duke nënvizuar pikëpamjet e tyre që vijnë në ndihmë dhe të studimeve mbi historinë e gjuhës shqipe.¹²

Po në këtë kapitull mund të konsultohet dhe artikulli me titull “Autoktonia e shqiptarëve në mesjetën e hershme në një studim polemik të Bardhyl Demirajt”, të autores Mimoza Kore (Universiteti i Tiranës). Hapësira tematike

¹⁰ J. Matzinger, “Writing Albanian”, po aty, vëllim i cituar, f. 150-181.

¹¹ L. Hala, “Sociolinguistika historike e shqipes përmes veprës së Bardhyl Demirajt”, po aty, vëllim i cituar, f. 198-205.

¹² S. Mansaku, “*Problematika e huazimeve latine të shqipes në veprën e Guillaume Bonnet, Les mots latins de l'albanais, L'Harmattan, 1998*”, po aty, vëllim i cituar, f. 209-219.

e një argumenti të tillë bën të mundur dhe shtjellimin argumentor dhe njëherësh diakronik të pikëpamjeve mbi prejardhjen e shqiptarëve dhe tezat përkatëse, duke hapur rrugë për tre krerë pasues në të cilët trajtohen pikërisht teoritë e reja mbi çështjen e autoktonisë, sqarimet dhe përgjigjet që u duhen dhënë, çështjet e gjurmëve të të folurit të shqipes në Veriun e Shqipërisë në mesjetën e hershme.¹³

Në artikullin me titull “Rreth disa interesave për leksikografinë historike të studiuesit Bardhyl Demiraj”, të autores Mimoza Priku (Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, trajtohen aspekte të përveçme të kontributit kompleks të profesor Bardhyl Demirajt në gjurmimet albanologjike, ndër të cilat dhe pasurimi i së quajturës “gjuhësi e korpusit” dhe puna madhore me fjalorin historik të shqipes e ilustruar me disa zëra të veçantë zë një vend të spikatur.¹⁴

Një artikull me tematikë që merr shtysë nga trajtesa të mëhershme të profesor Bardhyl Demirajt është dhe ai me titull “Les descendants albanais et roumain du lat. *sclavus*. Notes sur l’histoire de leur employ”, e studiueses Cătălina Vătășescu (Institut des Études Sud-est Européennes de l’Académie Roumaine), e cila analizon e njëherësh zgjeron sferën e reflektimit të një teme të lidhur me një fushë semantike të veçantë e reflektuar si në etnonime, ashtu dhe në emra të përgjithshëm, por me referencë nga burime të hershme në dorëshkrim në gjuhën rumune dhe me reflektime mbi konotacionin përkatës në këto të fundit.¹⁵

Në këtë kapitull përmbahet dhe artikulli me titull “Trevat shqiptare në kohën e dyndjes së popujve”, me autor akademik Pëllumb Xhufin, në të cilin shtjellohet një panoramë e gjerë analitike mbi gjendjen dhe dokumentimin burimor rreth popullsisë të viseve të sotme shqiptare që në kohë të Dioklecianit e në shekujt në vijim që përkojnë me mesjetën dhe zhvillimet përkatëse. Njohja e një kuadri të tillë kompleks që reflekton dhe përdorimin skrupuloz të një terminologjie shkencore bëhet më e përafërueshme falë burimeve të shumta autoriale dhe studimeve përkatëse që mbështeten në to.¹⁶

Një artikull me mjaft interes për parashtrimin e argumenteve që kanë të bëjnë me reflektimin e emërtimeve të hidronimeve të caktuara në mjaft burime të rëndësishme historiografike dhe gjuhësore është dhe ai i Xhelal Yllit

¹³ M. Kore, “Autoktonia e shqiptarëve në mesjetën e hershme në një studim polemik të Bardhyl Demirajt”, po aty, vëllim i cituar, f. 230: “A kanë qenë viset e Veriut të Shqipërisë hapësirë shqipfolëse në mesjetën e hershme?”

¹⁴ M. Priku, “Rreth disa interesave për leksikografinë historike të studiuesit Bardhyl Demiraj”, po aty, vëllim i cituar, f. 235-246.

¹⁵ C. Vătășescu, “Les descendants albanais et roumain du lat. *sclavus*. Notes sur l’histoire de leur employ”, po aty, vëllim i cituar, f. 247-265.

¹⁶ P. Xhufi, “Trevat shqiptare në kohën e dyndjes së popujve”, po aty, vëllim i cituar, f. 266-296.

(Akademia e Shkencave e Shqipërisë), i përfshirë po në këtë kapitull dhe që mban titullin “Vëzhgime gjuhësore në hidroniminë e Shqipërisë veriore”.¹⁷

Vëllimi në vijimësi përmban dhe kapitullin me titull “Gjuhësi variantesh dhe shqipja në kontakt”, që paraqitet i pasur me ndihmesa dhe me shkrime që kanë të bëjnë me botën e arbëreshëve të Kalabrisë (Titos Jochalas, Akademia e Athinës)¹⁸; me gjurmime e të dhëna leksikore mbi të folme të përveçme të shqipes të gjurmuara në rrethana të veçanta historike (M.De Vaan, Universitët Basel);¹⁹ Enkeleida Kapia (Akademia e Shkencave e Shqipërisë/ Institute of Phonetics and speech processing.Ludwig Maximilians-Universität München) - Josiane Riverin-Coutlée (Institute of Phonetics and speech processing. Ludwig Maximilians-Universität München), me vëmendje të orientuar ndaj shndërrimeve dhe tipareve dialektore të gegërishtes, të gjurmuara në matje e hulumtime konkrete;²⁰ me fjalë me burim nga greqishtja dhe çështje të fjalësit në Fjalorin etimologjik të K.Topallit (Dhori Qirjazi, Universiteti Aristoteli i Selanikut);²¹ me vëzhgime etimologjike mbi zëra të veçantë që dëshmohen të përfshirë në disa burime leksikografike mbi shqipen (M. Majer, Universiteti i Lodz-it, Poloni)²²; me huazimet orientale dhe çështje të natyrës leksikologjike në Kodikun Beratas (P. Gashi, “Ludwig Maximilians-Universität München”)²³; me çështje të kulturës arsimore dhe përvoja të studentëve shqiptarë në Gjermani (Ema Kristo, Universiteti i Tiranës)²⁴.

Në kapitullin me titull “Albanologu dhe publiku” do të përmbahet artikulli i Ardian Vehbiut “Ndërfaqja e albanologut me publikun – Bardhyl Demiraj si bashkëpunëtor i revistës kulturore online “Peizazhe të fjalës””, me një vëmendje të përqendruar në kontributet më të spikatura të studiuesit Bardhyl

¹⁷ Xh. Ylli, po aty, vëllim i cituar, f. 297-312.

¹⁸ T. Jochalas, “Con gli indimenticabili arberesh della Calabria”, po aty, vëllim i cituar, f. 315-325.

¹⁹ M. De Vaan, “The Kelmendi dialect from Slavonia in 1782 and 1839. Transliteration and concordance”, po aty, vëllim i cituar, f. 326-363.

²⁰ E. Kapia-J.Riverin-Coutlée, “Agent-based modeling of dialect change and stability in Gheg Albanian”, po aty, vëllim i cituar, f. 364-386.

²¹ Dh. Qirjazi, “Fjalë me burim nga greqishtja dhe çështje të fjalësit në Fjalorin etimologjik të K.Topallit”, po aty, vëllim i cituar, f. 387-403.

²² M. Majer, “Mundësitë e një etimologjie sllave të fjalës prondit “prodhoj””, po aty, vëllim i cituar, f. 404-420.

²³ P. Gashi, “Huazimet orientale dhe disa çështje të tjera leksikologjike te Kodiku Beratas (shek. XVIII)”, po aty, vëllim i cituar, f. 421-439.

²⁴ E.Kristo, “Sprachliche Barrieren und Bildungskultur: Einblicke in die Erfahrungen albanischer Studierender in Deutschland”, po aty, vëllim i cituar, f. 440-457.

Demiraj në këtë organ të rëndësishëm të periodikut shqiptar dhe që kanë një lidhje të drejtpërdrejtë me çështjet më të rrahura në gjurmimet albanologjike.²⁵

Kapitulli me titull “Kulturë shqiptare” përmban artikullin me titull “Kulturelle Überläufer? Versuch einer Kulturgeschichte der Kosovoalbaner in Titos Jugoslawien” të studiuesit Christian Voss²⁶ (Humboldt-Universität zu Berlin) dhe pasohet nga një dëshmi përvoje bashkëpunimi vetjake nga Barbara Epple (Sekretariat Ludwig-Maximilian-Universität München; Institut für Vergleichende und Indogermanische Sprachwissenschaft sowie Albanologie).²⁷

Duke qenë një vëllim që përmbledh në një botim të vetëm njaft kontribute nga disa fusha të gjurmimeve albanologjike, e gjejmë me vend të nënvizojmë përpjesëtimin e duhur në ndihmesa dhe në kujdesin për të reflektuar sërish disa çështje që e përmbajnë në mënyrë të natyrshme dhe ngërthimin e disa kompetencave, fakt që dëshmohet dhe në sprovat më të fundit të albanologut Bardhyl Demiraj, gjithnjë i vëmendshëm ndaj analizimit të hollësishëm të teksteve dhe varianteve që bëjnë të mundur dhe shtjellimin e interpretimeve të reja dhe mbështetjes në një sërë burimesh dokumentare dhe autoriale me rëndësi e peshë të veçantë. Vëllimi është përgatitur nën kujdesin e vazhdueshëm të redaksisë shkencore e në veçanti të koleges Anila Omari që ka ndjekur me përkushtim gjithë procesin e përgatitjes për botim të tij, duke lënë dhe shembullin e një angazhimi serioz dhe dinjitoz, siç e kërkonte dhe vetë përmasa e një ndërmarrjeje të tillë, kolegjiale dhe njëherësh institucionale. Bashkëpërfshirjen institucionale në këtë ndërmarrje kushtimi ndaj veprës dhe kontributeve të shumta e themelore të Bardhyl Demirajt e dëshmon sërish dhe Tabula gratulatoria me të cilën ky vëllim hapet, duke bërë të mundur të shihen të renditura seli dinjitoze të kërkimit shkencor, të mësimdhënies universitare në Evropë e më gjerë, si dhe emra bashkëpunëtorësh dhe kolegësh me të cilët ai ka ndarë ndër vite përvoja të vyera profesionale.

²⁵ A.Vehbiu, “Ndërfaqja e albanologut me publikun – Bardhyl Demiraj si bashkëpunëtor i revistës kulturore online “Peizazhe të fjalës””, po aty, vëllim i cituar, f. 461-471.

²⁶ Ch.Voss, “Kulturelle Überläufer? Versuch einer Kulturgeschichte der Kosovoalbaner in Titos Jugoslawien”, po aty, vëllim i cituar, f. 472- f.494.

²⁷ B. Epple, “Eindrücke aus der Zusammenarbeit mit Prof. Demiraj”, po aty, vëllim i cituar, f. 495-497.